

УДК 37.017 (351.74):343.121.5

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ЗВО МВС УКРАЇНИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ДЕВІАНТНОЮ (ДЕЛІНКВЕНТНОЮ) ПОВЕДІНКОЮ

Вайда Тарас Степанович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної
та вогневої підготовки (Херсонський
факультет Одеського державного
університету внутрішніх справ,
м. Херсон, Україна)

У статті розглянуто актуальну для правоохоронної діяльності проблему підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки поліцейських, котра (підготовка – уточнено нами) є необхідною та фахово важливою умовою для здійснення належної службової діяльності працівників Національної поліції України з припинення вчинюваних дітьми правопорушень. Складовим елементом таких профілактичних заходів є готовність працівників ювенальної превенції до застосування індивідуальних чи групових педагогічних методів і форм освітньо-виховного впливу на неповнолітніх осіб із девіантною (делінквентною) поведінкою.

Конкретизовано чинну нормативну базу, на основі котрої працівники ювенальної превенції проводять свою роботу з неблагополучними дітьми, уточнено основні завдання цих поліцейських підрозділів.

У роботі проаналізовано стан розуміння сучасними курсантами передумов дитячої злочинності. Охарактеризовано спеціальні знання поліцейських, котрі є важливими у разі здійснення заходів профілактики правопорушень. Уточнено сутність поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб як превентивного поліцейського заходу, конкретизовано уявлення правоохоронців щодо шляхів реалізації визначених соціально-профілактичних функцій, котрі мають здійснювати працівники ювенальної превенції.

Проведено експериментальне дослідження щодо з'ясування: 1) правильності розуміння курсантами такої категорії, як «педагогічна компетентність правоохоронця»; 2) знання наявних педагогічних форм профілактичної роботи з молоддю з девіантною поведінкою та можливостей їх використання у практичній діяльності підрозділів ювенальної превенції; 3) обізнаності з наявними методами правової освіти і виховання, які реалізуються працівниками поліції в системі профілактичної роботи з різними категоріями дітей. Сформульовано висновок щодо домінування низького рівня готовності першокурсників ЗВО МВС України до проведення профілактичної роботи з дітьми.

Запропоновано деякі методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ЗВО МВС України щодо удосконалення фахової підготовки правоохоронців для ефективного виконання поліцейськими підрозділів ювенальної превенції передбачених законодавством завдань у роботі з дітьми.

Розглянуто превентивні заходи основних напрямів взаємодії працівників ЮП з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями, до реалізації котрих мають бути готовими випускники ЗВО МВС України в повному обсязі.

Зроблено висновки про необхідність врахування науково-педагогічними працівниками відомчих закладів освіти освітньо-виховних можливостей комплексу навчальних дисциплін, які впливають на удосконалення підготовки поліцейських до роботи з різними категоріями дітей, налагодження тісної взаємодії з іншими суб'єктами профілактичної діяльності з цього напрямку. Визначено актуальні питання для подальших перспективних досліджень з цієї проблеми.

Ключові слова: діти, девіантна (делінквентна) поведінка, працівники Національної поліції, ювенальна превенція, припинення правопорушень, профілактика дитячої злочинності, педагогічні форми та методи, професійні особистісні якості поліцейських.

EXPERIMENTAL STUDY OF THE STATE OF READINESS OF CUSTOMERS OF THE OF THE MIA OF UKRAINE TO IMPLEMENTION OF PREVENTIIVE WORK WITH CHILDREN WITH DEVIANT (DELINQUENT) BEHAVIOR

Vaida Taras Stepanovich,
candidate of pedagogical sciences,
assistant professor, head of the
department of the special physical and fire
preparation (Kherson Faculty of Odessa
State University of Internal Affairs,
Kherson, Ukraine)

The article deals with the problem of increasing the effectiveness of professional and pedagogical training of police officers that is relevant for law enforcement, which (the training is specified by us) is a necessary and professionally important condition for the implementation of effective service activities of the National Police of Ukraine to stop offenses committed by children. The constituent elements of such preventive measures are the readiness of juvenile prevention workers to apply individual or group pedagogical methods and forms of educational impact on minors with deviant (delinquent) behavior.

The current regulatory framework was specified, on the basis of which the workers of juvenile prevention carry out their work with dysfunctional children, clarifying the main tasks of these police units.

The state of understanding by modern cadets of the causes of juvenile delinquency is analyzed in the work. The special knowledge of the police, which are important in the implementation of activities of crime prevention, is characterized. The essence of police guardianship regarding minors as a preventive police measure has been clarified; the views of law enforcement officers on the ways to implement certain social and preventive functions to be performed by juvenile prevention workers are specified.

An experimental study was conducted to clarify: 1) the correctness of understanding by cadets of such a category as «law enforcement authority's pedagogical competence»; 2) knowledge of the existing pedagogical forms of preventive work with young people with deviant behavior and the possibilities of their use in the practical work of the divisions of juvenile prevention; 3) awareness of the existing methods of legal education and upbringing, implemented by police officers in the system of preventive work with various categories of children. The conclusion is made about the dominance of the low level of readiness of first-year students of IHE of the MIA of Ukraine to conduct preventive work with children.

Some methodological recommendations have been proposed for scientific and pedagogical workers of the IHE of the MIA of Ukraine on the improvement of law enforcement training for the effective implementation by police units of juvenile prevention of their duties provided by law in work with children.

Preventive measures of the main directions of interaction of workers of the JP with other authorized bodies and departments of NP, state and local authorities, united territorial communities, international and public organizations, for realization of which graduates of IHE of the MIA of Ukraine must be fully prepared are considered.

The conclusions about the necessity to take into account by the scientific and pedagogical workers of the departmental educational institutions of the educational and upbringing opportunities of the complex of disciplines that affect the improvement of police training to work with various categories of children, establishment of close interaction with other subjects of preventive activity in this direction are made. Topical issues for further prospective studies on this issue have been identified.

Key words: children, deviant (delinquent) behavior, employees of the National Police, juvenile prevention, crime prevention, child crime prevention, pedagogical forms and methods, professional personal qualities of police officers.

Нині вирішення проблеми зниження рівня підліткової злочинності у системі подальшої розбудови громадянського суспільства України як незалежної держави як важливий елемент цивілізованої країни на шляху її подальшої євроінтеграції є одним із пріоритетних завдань багатьох галузей сучасної науки та правоохоронної практики [1; 2]. Усвідомлення гостроти цієї проблеми зумовлює пошук ефективних шляхів боротьби усіх суспільних інститутів (зокрема, органів та підрозділів Національної поліції України, далі – НПУ) із криміналізацією різних сфер людського життя як негативного соціального явища загалом, попередженням різних видів її прояву в українській державі.

Суспільство, зокрема науково-педагогічна громадськість та працівники правоохоронних органів, не може залишатись байдужим до існування стійкої динаміки росту рівня девіантної поведінки вже серед дітей шкільного та підліткового віку, оскільки сучасна українська поліція має, передусім, забезпечувати виконання соціально-гуманітарних функцій у сфері внутрішньої політики, включаючи інформаційні, освітньо-виховні та інші напрями роботи з населенням, найголовнішими з яких є повсякденна допомога дитині у вирішенні життєвих ускладнень [1; 3; 4].

Особливе місце у системі профілактики девіантної поведінки підлітків відводиться цілеспрямованій освітньо-профілактичній діяльності працівників ювенальної превенції (далі – ЮП), цей напрям є важливим і в роботі дільничних офіцерів поліції та інспекторів патрульної служби (ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») [3]. Особливе місце серед профілактики злочинності займають організаційні заходи, котрі зорієнтовані на запобігання втягуванню дітей у протиправну діяльність, формування у них правової свідомості і почуття соціальної відповідальності за недопущення правопорушень, розвиток емоційно-ціннісного ставлення учнівської молоді до прав людини, підготовку випускників навчальних закладів до самостійної організації життєдіяльності з урахуванням загальноприйнятих морально-правових норм.

Водночас фахова діяльність цієї категорії працівників поліції ще не є ефективною, вона нерідко має формальний та фрагментарний характер, поліцейські неповною мірою враховують психологічні та педагогічні вимоги у виховній роботі з такою складною категорією, як педагогічно занедбані діти (девіанти, делінквенти).

Організація профілактичної роботи з молоддю є багатогранною і складною, що підкреслюється численними загальнодержавними та галузевими нормативними актами з профілактики девіантної поведінки учнівської молоді, над її дослідженням працює низка досвідчених вчителів, психологів, соціологів, соціальних педагогів, правоохоронців та фахівців інших суміжних сфер. Зокрема, дослідженням

різних аспектів цієї проблеми займалися І.Т. Бухулейшвілі, Т.С. Вайда, І.Д. Зверева, А.М. Карабаєва, І.В. Козубовська, І.В. Корсун, Р.В. Овчарова, О.В. Панченко, Є.І. Петухов, Л.Є. Просандєєва, В.Ф. Мороз, В.І. Терещенко та ін.

Протиправна (злочинна) поведінка дітей та молоді як науково-педагогічна проблема і пріоритетне завдання правоохоронних підрозділів НПУ традиційно викликає інтерес й у науково-педагогічного складу Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, який робить певний внесок в її вирішення. Зокрема, у відомчому закладі вищої освіти досліджується комплексна перспективна загальноуніверситетська тема «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773). Необхідність розроблення цього напрямку зумовлює потреба в удосконаленні практики правоохоронної діяльності підрозділів ЮП НПУ, на це вказують результати соціологічних опитувань та підтверджують наші спостереження – фахова діяльність поліцейських у роботі з вищезазначеною категорією дітей ще не є ефективною: 1) вона нерідко має формальний підхід, несистемний характер; 2) працівники ЮП не завжди враховують психологічні та педагогічні вимоги до здійснення профілактичної роботи з такою складною категорією, як важковиховувані діти, педагогічно занедбані підлітки, девіанти та делінквенти.

Водночас у разі з'ясування, наприклад, шляхів удосконалення наявної системи правової освіти учнівської молоді найбільша група опитаних курсантів відомчого ЗВО (35,7%) відверто вказала, що не знає шляхів, котрі б можна було запропонувати для покращення такої роботи; 25,0% респондентів залишили б її без змін, і тільки 21,4% удосконалили б освітню роботу з дітьми, вказавши такі форми профілактичної діяльності, як проведення лекцій, позакласних занять тощо. 17,9% осіб, які брали участь в опитуванні, вважають необхідним активніше вживання суб'єктами профілактики дієвих заходів для подальшого удосконалення профілактичної (роз'яснювальної) роботи у суспільстві загалом.

З'ясування причин девіантної поведінки підлітків за місцем їх проживання чи навчання та її корекція вимагають від правоохоронців реалізації відповідної системи освітньо-профілактичної діяльності, спрямованої на мінімізацію наявних відхилень у поведінці учнівської молоді. Для цього поліцейські мають, насамперед, не тільки володіти, на нашу думку, педагогічними знаннями і вміннями для оперативного виявлення специфічних особливостей способу життя (відхилень поведінки) дітей різних вікових груп, а й володіти системою та педагогічними технологіями ефективної профілактики важковиховуваності, бездоглядності, запобігання вчинення адміністративних правопорушень чи кримінальних злочинів у середовищі учнівської молоді.

Наприклад, під час дослідження нами обізнаності працівників поліції щодо соціально-педагогічних передумов дитячої злочинності респонденти виділяють такі: 1) незадовільне сімейне виховання (71,4%); 2) нестача уваги вчителів до проблем дитини та низький рівень виховної роботи у закладі середньої освіти (42,9%); 3) адиктивні залежності (наркоманія, токсикоманія, тютюнопаління, зловживання алкоголем тощо), проблемність спілкування у підлітковому середовищі (боулінг) – по 28,6%; 4) низький рівень правової освіти та правосвідомості (21,4%); 5) бідність (10,7%); вчинення окремих проступків (хуліганство, крадіжки тощо) (14,3%).

Актуальність дослідження піднятої нами соціальної проблеми, зумовлена необхідністю підвищення освітньої (професійно-педагогічної) компетенції працівників органів НПУ (підрозділів ЮП), є одним із нагальних державних завдань у сфері гуманітарної політики в сучасних умовах. Це вимагає її подальшої розробки у галузі професійної педагогіки, необхідності глибокого теоретичного обґрунтування та

практичної перевірки шляхів удосконалення цих важливих фахових якостей правоохоронців.

Мета статті (постановка завдань дослідження): 1) на основі аналізу та узагальнення правоохоронного досвіду у сфері здійснення ювенальної превенції з'ясувати стан сформованості педагогічної компетенції серед курсантів ЗВО МВС України з метою розробки шляхів подальшого удосконалення системи превентивної діяльності з учнівською молоддю, котра схильна до девіантної поведінки; 2) розкрити основні освітні проблеми, які мають місце у фаховій підготовці поліцейських у ЗВО МВС України для успішної роботи в підрозділах ЮП; 3) уточнити напрями удосконалення професійно-педагогічної компетенції правоохоронців, формування необхідних фахових особистісних якостей задля налагодження їх ефективної роботи з дітьми в підрозділах ЮП.

Розуміючи під професійно-педагогічною компетентністю здатність працівника ЮП НПУ кваліфіковано виконувати визначені види соціально-педагогічних робіт у межах визначених завдань правоохоронної спеціальності (посади), досягати при цьому високих кількісних і якісних результатів праці на основі наявних фахових та психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, передбачається в цьому контексті здійснення науково-педагогічним складом ЗВО МВС України подальшого пошуку ефективних шляхів формування вищезазначених професійно важливих якостей курсантів [3; 4]. Спеціальні знання в галузі профілактики правопорушень серед малолітніх (неповнолітніх) осіб потрібні для успішного здійснення заходів запобігання росту злочинності в молодіжному середовищі, зокрема: 1) розуміння суті різноманітних форм девіацій та причин правопорушень; 2) усвідомлення соціально-економічних передумов виникнення й поширення форм злочинності серед дітей, її соціально-демографічної структури; 3) обізнаність з особливостями дії норм чинного законодавства в ситуаціях вияву та припинення вищезазначених правопорушень, вчинених учнями; 4) володіння способами виявлення можливих умов та визначення факторів, котрі впливають на розвиток схильності малолітньої (неповнолітньої) особи до зловживань наркотичними речовинами, формування мотивів правопорушень; 5) застосування сучасних методик психолого-педагогічної діагностики умов та факторів анти-соціального «ризик» для дітей.

Згідно з вимогами законів України «Про Національну поліцію» [3], «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (ст. 5) [5], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 10) [6], а також Інструкції з організації роботи підрозділів ЮП НПУ, затвердженої Наказом МВС України від 19.12.2017 р. № 1044 [7], працівники підрозділів ЮП мають здійснювати такі соціально-педагогічні функції: 1) проведення моніторингу за правопорушеннями та станом злочинності серед неповнолітніх; 2) прояв повсякденної підвищеної уваги до груп ризику серед учнівської молоді, виявлення турботи у разі виникнення і вирішення в конкретних осіб їх життєвих ускладнень; 3) аналіз причини й умов, що сприяють вчиненню правопорушень, у межах своєї компетенції вживання заходів щодо їх усунення; 4) надання соціально-правової допомоги педагогічно занедбаним дітям та участь в їхньому правовому вихованні; 5) проведення профілактичної роботи із суспільно ізольованими та кинутими напризволяще малолітніми, дітьми із неблагополучних сімей за місцем їх проживання тощо [3; 7]. Такі напрями мають становити основний зміст професійної діяльності підрозділів ЮП, а ефективність їх здійснення на практиці безпосередньо впливатиме на підвищення рівня професійного іміджу її працівників.

Своєю чергою, законодавство України визначає поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб як превентивний поліцейський захід, що застосовується стосовно

неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, з метою забезпечення її прав і свобод та є наслідком передання її батькам, законним представникам або органам опіки та піклування [7].

Відповідно до вимог законодавства основними завданнями підрозділів ЮП є: 1) профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 2) ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення з ними заходів індивідуальної профілактики; 3) участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; 4) вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорсткому поводженню з дітьми; 5) вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; 6) провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти [7].

Результати експериментальної роботи. Протягом 2015–2018 рр. нами на базі Херсонського факультету ОДУВС проведено констатувальний експеримент, в якому загалом брало участь 315 курсантів-першокурсників. Задля досягнення поставлених цілей застосовувались такі наукові методи, як опитування та анкетування, аналіз практики правоохоронної діяльності підрозділів ЮП та синтез (узагальнення) отриманої інформації (даних).

У процесі дослідження було виявлено, що курсанти виокремлюють такі важливі соціально-профілактичні функції, які мають виконувати правоохоронці ЮП у суспільстві: виховна (в тому числі перевиховання) – 57,1%, освітня – 64,3%, профілактична – 60,7%, функція соціально-правового захисту (надання правової допомоги, поліцейське піклування) – 14,3%. Відсутність у курсантів I курсу ґрунтовної обізнаності про основні завдання поліції, зокрема, про чіткі функції окремих підрозділів (наприклад ЮП) обмежує їх уявлення про весь комплекс соціально-профілактичних функцій, які здійснюють працівники органів та підрозділів НПУ МВС України у суспільстві. Зокрема, позбавлені уваги такі функції, як організаційно-корегуюча, соціально-педагогічна, реабілітаційна, інформаційно-статистична, дисциплінарно-каральна, прогностична, діагностична, організаторська, організаційно-комунікативна, аналітико-дослідницька тощо.

Курсанти під педагогічною компетентністю правоохоронця та її місцем у професійній діяльності працівників ЮП НПУ, насамперед, розуміють педагогічні знання й освіченість (28,6%), комунікабельність і виховні вміння (по 17,9% відповідно). 39,3% опитаних респондентів відверто зізналися, що не знають і не розуміють змісту чи доцільності цієї категорії для службової діяльності поліцейського. Крім цього, обґрунтування значення цієї професійної якості в майбутній фаховій діяльності поліцейського ЮП НПУ відсутнє у 93,1% курсантів вищого відомчого закладу освіти МВС України. Це підтверджується також і відповідями курсантів у процесі з'ясування у них змісту категорій «правова освіта» і «правове виховання», які становлять основу профілактичної та освітньо-виховної діяльності ЮП у галузі підвищення рівня правосвідомості (правової освіти) такої частини населення, як діти: тільки 10,7% дали порівняно правильні відповіді щодо визначення правової освіти і 21,4% – щодо визначення правового виховання. Решта респондентів відповіла або неправильно, або відверто зізналася, що не знає (не розуміє) їх змісту і не бачить суттєвих відмінностей між ними. Характерними є відповіді курсантів, що правова освіта – це освіта юриста, спеціальні

знання в галузі права, яких набувають студенти (курсанти) у процесі професійного вивчення галузей права тощо.

Низькі результати підтверджуються незначною обізнаністю курсантів стосовно використання педагогічних форм профілактичної роботи з молоддю з девіантною поведінкою та методів правової освіти і виховання, які реалізуються підрозділами ЮП НПУ в системі профілактичної роботи з населенням. Так, серед форм профілактики 25,0% респондентів вказали лекції, 17,9% – бесіди і співбесіди, 10,7% – індивідуальні заняття. 50,0% відверто вказали, що не мають уявлення про форми профілактичної роботи з молоддю з проявами у неї девіантної поведінки. 92,9% опитаних курсантів взагалі не змогли назвати жодних методів навчання і виховання, тільки 3,6% зазначили методи стимулювання (заохочення і покарання), 7,1% – лекції з правової освіти, 3,6% – семінари-тренінги. При цьому замість методів навчання курсанти вказують окремі дисципліни (право, етику, естетику, психологію), замість методів виховання – види виховання (сімейне, соціальне, позашкільне, вплив педагогів, профілактична робота тощо), якості особистості (вихованість, ввічливість) або засоби виховання (засоби масової інформації, батьки, вчителі).

Таким чином, випускники ЗВО МВС України мають бути готовими до реалізації в повному обсязі превентивних заходів з основних напрямів взаємодії підрозділів ЮП з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, державної влади та місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями, серед яких варто виділити такі: 1) профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності; 2) забезпечення прав та інтересів дітей; 3) упровадження кращих міжнародних технологій (методик та практик) роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь членів сім'ї чи товаришів, у тому числі реалізація спільних проектів щодо профілактики правопорушень серед дітей; 4) підвищення професійного рівня працівників ЮП, набуття знань, вмінь і навичок шляхом участі в семінарах, тренінгах та інших практичних і теоретичних заходах [7; 8, с. 270–275].

На основі проведеного опитування курсантів можемо констатувати, що професійна готовність поліцейських (враховувався рівень їх початкової фахової підготовки, стан сформованості особистісних якостей та уявлень першокурсників про передбачувані небезпеки і труднощі у роботі з педагогічно занедбаними дітьми, дітьми з девіантною та делінквентною поведінкою) до кваліфікованого проведення профілактичної роботи з вищезазначеною частиною населення є досить низькою: 57,1% вказали, що частково готові до такої роботи, але їм треба й надалі професійно удосконалюватися, 39,3% взагалі не готові нині до такої роботи, робота з дітьми їм не цікава. Тільки 3,6% курсантів впевнені у своїй потенційній здозі здійснити таку роботу в майбутній правоохоронній діяльності з категорією дітей.

Що стосується якостей особистості, які правоохоронці бажають в собі удосконалити з метою забезпечення кращої підготовленості до проведення ефективної правової освіти (профілактики) з дітьми в майбутній практичній діяльності, 64,3% опитаних респондентів вказали на необхідність набуття ґрунтовних психолого-педагогічних знань, формування відповідного практичного досвіду для ефективного проведення заходів профілактики серед дітей-девіантів, 28,6% вказали на необхідність формування таких умінь, як грамотно і доступно викладати свої думки, навичок спілкування з різними категоріями (віковими, соціальними тощо) дітей, 14,3% опитаних не вистачає сміливості чи впевненості у собі, 17,6% не вважають за потрібне удосконалюватися, адже не збираються працювати у цьому напрямі правоохоронної діяльності.

Аналогічна ситуація спостерігається і стосовно змоги поліцейських організувати на необхідному науково-методичному рівні та творчо застосовувати різні нетрадиційні педагогічні форми правової освіти і виховання (профілактики): 60,7% опитаних не впевнені у своїх можливостях, 32,1% відверто зізналися про відсутність у них таких організаційних умінь і тільки 7,1% висловили свою готовність щодо використання різних форм профілактики в освітньо-виховній роботі з молодіжною частиною населення.

Самостійно розробити систему профілактичної роботи з різними категоріями неблагополучних дітей свого мікрорайону могли б тільки 39,3% поліцейських, 35,7% – тільки під керівництвом старшого колеги-наставника, 25,0% опитаних не знають і не можуть самостійно розробляти комплексні, системні заходи щодо планування роботи з підвищення правової культури у школярів, запобігання правопорушенням серед різних представників молоді.

Поєднуючи зусилля вчених, науково-педагогічних працівників відомчих ЗВО МВС України з удосконалення педагогічної складової частини у підготовці працівників поліції, а також налагоджуючи тісну взаємодію зі структурними практичними підрозділами ЮП та іншими суспільними інститутами (зкладами середньої освіти, громадськими об'єднаннями, сім'єю тощо), можна, на нашу думку, вирішити таку складну проблему, як профілактика девіантної (делінквентної) поведінки дітей [9, с. 101–111].

Перспективами для подальших розвідок у цьому напрямі можуть слугувати такі проблемні питання: 1) конкретизація та розмежування повноважень суб'єктів профілактики у роботі з різними категоріями дітей; 2) налагодження дієвої взаємодії підрозділів ЮП з іншими інститутами громадянського суспільства під час спільного проведення профілактичних заходів із неблагополучними дітьми; 3) дослідження виховних можливостей різноманітних сучасних педагогічних форм профілактичної роботи з учнівською категорією; 4) застосування науково обґрунтованих засобів діагностики (сучасних методик) задля своєчасного виявлення наявних відхилень у поведінці неповнолітніх правопорушників тощо [10, с. 138–146; 11, с. 23–28; 12, с. 139–149].

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини : прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами станом на 30.09.2016 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4>.
4. Васильєв И.Б. Професійна педагогіка: Конспект лекцій для студентів. Харків: Укр. инж.-пед. акад, 1999. 151 с.
5. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20 (із змінами і доповненнями станом на 09.02.2017 р.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
7. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>.
8. Вайда Т.С. Удосконалення професійної підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з неповнолітніми із девіантною (делінквентною) поведінкою. Делінквентна поведінка дітей та молоді: сучасні технології протидії: матеріали міжнародної науко-

во-практичної конференції (31 березня – 1 квітня 2006 р.) / За заг. ред. О.Ф. Довженкова, В.О. Меркулової. В 2-х ч. Ч. II. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. С. 270–275.

9. Вайда Т.С. Природа делінквентної поведінки та профілактична діяльність ОВС серед неповнолітніх. Таврійський вісник освіти : науково-методичний журнал. Херсон: Південноукраїнський РІПО педкадрів, 2006. № 1(13). С. 101–111.

10. Вайда Т.С. Проблеми становлення та можливості ювенальної юстиції як ефективного механізму забезпечення захисту прав дітей. Актуальні проблеми вдосконалення кримінального, кримінально-виконавчого та адміністративного законодавства у сфері захисту прав дітей: матеріали науково-практичної конференції (21 червня 2007 р., м. Кіровоград) / За заг. ред. К.Б. Левченко, В.П. Петкова. Кіровоград: КірюІ ХНУВС, 2007. С. 138–146.

11. Вайда Т.С. Ювенальна юстиція як елемент реформування правової системи України. Тенденції та пріоритети економічного та правового розвитку України в сучасних умовах : збірник науково-методичних праць. Херсон: Вид-во ХДУ, 2007. С. 23–28.

12. Вайда Т.С. Педагогічні форми та методи профілактичної діяльності підрозділів ОВС щодо попередження адиктивної поведінки молоді. Підготовка спеціалістів-юристів для ОВС: здобутки, проблеми та перспективи: Збірник наукових праць XI звітної науково-практичної конференції ХЮІ ХНУВС (16 травня 2008 р., м. Херсон). Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2008. С. 139–149.

УДК 343.1

СТАН ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Великий Віктор Миколайович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійних та
спеціальних дисциплін
(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ, м. Херсон, Україна)

У статті розглядається проблема стану та шляхів формування корпоративної культури працівників Національної поліції України. Сформульовано сутність корпоративної культури працівників поліції та чинники, які впливають на її стан. На основі емпіричного дослідження виявлено окремі прогалини в корпоративній культурі працівників поліції. Сформульовано висновок щодо необхідності удосконалення організаційно-управлінських механізмів роботи з персоналом – комплексного підходу до формування корпоративної культури – та пропонуються конкретні кроки у вирішенні зазначеної проблеми, які включають такі узагальнені напрями, як сприйняття кожним місії української поліції, норм корпоративної поведінки, створення позитивного соціально-психологічного клімату, покращення умов праці, підвищення культури начальницького складу та удосконалення його професійної підготовки, поліпшення іміджу поліції в суспільстві.

Ключові слова: поліція, корпоративна культура, організаційно-управлінський механізм, професійна підготовка.